

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 182/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Pekka Järvinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Minna-Marja Jokinen, valtiovarainministeriö
- johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Hyvinvointialan liitto ry
- professori Olli Mäenpää

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (548/2016, jäljempänä rajoituslaki) sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain (490/2014) voimassaoloa jatkettaisiin yhdellä vuodella. Lisäksi rajoituslain mukaisia ehtoja sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskeville ulkoistussopimuksille ja merkittävälle rakennusinvestoinneille tiukennettaisiin.

Valiokunnan lausunto HaVL 39/2017 vp

Hallintovaliokunta pitää mainittujen lakien voimassaolon jatkamista vuodella tarpeellisena maakunta- ja sote-uudistuksen aikataulun muuttumisen vuoksi. Valiokunta on rajoituslakia koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään pitänyt esityksen taustalla olevaa ajatusta turvata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen yhdenvertaisesti ja kustannustehokkaasti tulevaisuuden rakenteissa perusteltuna. Ratkaisut, joita kunnat tällä hetkellä tekevät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkkonsa suhteen, voivat vaikuttaa merkittävälläkin tavalla tulevien maakuntien toimintaedellytyksiin, mutta myös kuntien tulevaisuuden toimintaan ja talouden tilaan. Selvityksen mukaan riskejä voidaan pitää myös julkisen talouden kannalta mittaluokaltaan merkittävänä (HaVL 25/2016 vp). Paras-puittelain velvoitteiden osalta valiokunta toteaa, että olemassa olevien organisaatioiden purkaminen vuodeksi ennen laajempaa uudistusta ei olisi tarkoituksenmukaista.

Rajoituslakiin esitetyn muutoksen mukaan sääntelyä sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkoistussopimuksista tiukennettaisiin siten, että sopimuksessa tulee olla irtisanomislauseke, jos sopimuksen arvo on yli 30 prosenttia kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon vuotuisista käyttömenoista ja sopimus on voimassa pitempään kuin vuoden 2020 loppuun. Voimassa olevan lain mukaan raja on 50 prosenttia ja sopimuskausi viisi vuotta. Jos sopimuksia tehdään usean eri tuottajan kanssa, irtisanomisehto on esityksen mukaan sisällytettävä siihen sopimukseen, jossa raja ylittyy, ja kaikkiin sen jälkeen tuleviin sopimuksiin. Ehdotetun lain mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteissä järjestämisvastuussa olevalla on oikeus irtisanoa sopimus vuoden 2020 aikana ilman, että irtisanomisesta syntyy korvausvelvollisuutta.

Hallintovaliokunta pitää muutoksia valiokunnan lausunnossa HaVL 25/2016 vp esitetty näkökohdat ja lakiehdotuksen tavoitteet huomioon ottaen aiheellisina ja perusteltuina. Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotus rajoittaa jossain määrin kunnallista itsehallintoa, mutta sitä tasapainottaa olennaisesti sääntelyn kunnan itsenäisen päätösvallan käyttöä turvaava vaikutus. Sääntely koskee sellaisia sopimusehtoja, jotka voisivat poikkeuksellisen voimakkaasti rajoittaa kunnan tai kuntayhtymän itsenäisen päätösvallan käyttöä velvoittamalla niitä niiden taloudellisen itsenäisyyden kannalta suhteettomiin korvausvastuuihin. Valiokunta pitää painavana perusteluna myös sitä, että sääntelyllä pyritään turvaamaan reaalinen mahdollisuus sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseen yhdenvertaisesti koko maassa.

Valiokunta toteaa, että tarve tälle esitykselle liittyy osittain siihen, että päivystysasetus käsiteltiin erillään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta.

Mitä tulee jo tehtyihin tai hyvin pitkälle valmisteltuihin sopimuksiin, valiokunnan käsityksen mukaan kohtuuttomiin tilanteisiin saattaisi olla mahdollista puuttua nykyisen lainsäädännön tai yleisen sopimusoikeuden perusteella. Tällaiset kysymykset jäävät kuitenkin tuomioistuimen yksittäistapauksittain ratkaistaviksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi yli viiden miljoonan euron rakennusinvestointeihin myönnettävän poikkeuslupan edellytyksiä tiukennettaviksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää poikkeuslupan vain, jos investointi on palvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja kiireellinen. Periaatetta sovellettaisiin myös sellaiseen vuokra- tai muuna käyttöoikeussopimuksena toteutettavaan investointiin, jonka sopimusehtojen mukaan hanke on rinnastettavissa kunnan tai kuntayhtymän omistukseen tehtävään investointiin.

Valiokunnan lausunto HaVL 39/2017 vp

Jos yli viiden miljoonan euron investointi ei ole palvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja kiireellinen, valiokunnan mielestä on tarkoituksenmukaista, että päätöksenteko investoinnista jää maakunta- ja sote-uudistuksessa kaavaillun mukaisesti maakuntien ja Maakuntien tilakeskus Oy:n vastuulle. Tällaisilla investointihankkeilla on erittäin suuri merkitys sosiaali- ja terveyspalveluille, joiden yhdenvertainen toteuttaminen tulee turvata. Investoinnit vaikuttavat myös maakuntien taloudellisiin toimintaedellytyksiin ja ylipäänsä sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoittamiseen. Valiokunta tähdentää lisäksi, että rakennusinvestointeja koskevat säännökset mahdollistavat jatkossakin sellaiset investoinnit, jotka voidaan tehdä ilman lupaa valvontaviranomaisten määräyksestä tai jotka kuuluvat rakennuksen vuosihuoltoon.

Rajoituslain muutos ei estä kuntia ja kuntayhtymiä tekemästä sopimuksia, jotka koskevat sitä aikaa, jolloin niillä on järjestämisvastuu palveluista, mutta ehdotus mahdollisesti hillitsee kaikkein aktiivisimpia pyrkimyksiä. Valiokunta toteaa, että ratkaisut, joita kunnissa ja kuntayhtymissä tehdään, vaikuttavat merkittäväällä tavalla sekä maakuntien toimintaedellytyksiin että kuntien tulevaisuuden toimintaan ja talouden tilaan. Hallintovaliokunta puoltaa esitettyjä ehdotuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Hallintovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne